

Πράξη «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη»,

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ- ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Δρ. Χαρά Κοσεγιάν
Οκτώβρης 2011

Διδακτική μεθοδολογία

- **Συνδυαστικό μοντέλο διαδικασίας και περιεχομένων:** η διδασκαλία προχωρά με ερωταποκρίσεις : ελάχιστες γνώσεις δίνονται από τους καθηγητές (οι έννοιες, / οι λέξεις – κλειδιά) και όλα τα υπόλοιπα παράγονται από τους μαθητές, καθώς καλλιεργείται, με τις κατάλληλες τεχνικές, η ικανότητα του μαθητή να οδηγείται όλο και πιο αυτόνομα στη διερεύνηση και στη διατύπωση της νέας γνώσης.
- Με βασική αρχή τη μαθητοκεντρική διδασκαλία στα πλαίσια της **διαφοροποιημένης παιδαγωγικής**, προωθείται η **ομαδοσυνεργατική μέθοδος** και τα **σχέδια εκπαιδευτικής δράσης (πρότζεκτ)** που θα ακολουθούν την αρχή του **μεθοδολογικού πλουραλισμού**, ώστε α. να ενεργοποιούνται οι κλίσεις και τα μαθησιακά στίλ του συνόλου των μαθητών, β. να ασκούνται και οι διδάσκοντες σε πρακτικές που θα τους επιτρέψουν την βελτίωση και τον εμπλουτισμό των προσωπικών τους τεχνικών.
- Ουσιαστική βαρύτητα δίνεται στη **διαθεματικότητα**: Η διαπλοκή των μαθησιακών-διδακτικών αντικειμένων θα γίνεται με αμφίδρομες συνδέσεις και όχι γραμμικά η διαχωριστικά, νοούμενη ευκαιριακά και κατά περίπτωση, αλλά συνειδητοποιημένα ως απαραίτητη και συνεχώς.

Αρχαία Ελληνικά από το πρωτότυπο

- Α. Η επιλογή των *κειμένων* : κριτήρια α) η ηλικιακή ανάπτυξη των μαθητών και το γεγονός ότι πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με τον αρχαίο λόγο, β) η θεματική τους σύνδεση με άλλα διδακτικά αντικείμενα της ίδιας τάξης (λ.χ. στην τάξη που διδάσκονται για τα σχήματα δίνουμε τον ορισμό του κύκλου από τον Αρχιμήδη).
- Β. Τα *ερμηνευτικά σχόλια*: σε κάθε κείμενο παρατίθεται παράλληλο συναφές κείμενο και αναζητούνται οι σχέσεις, οι ομοιότητες ή οι διαφορές της σκέψης του χθες με το σήμερα: στις ομαδικές ασκήσεις ή στα σχέδια εκπαιδευτικής δράσης οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν και τη διαχρονικότητα και να κάνουν κριτική των απόψεων που παρατίθενται .

Στο επίπεδο της ετυμολογίας: Στόχος: η Δημιουργία ενός λεξιλογίου από τους ίδιους τους μαθητές

- Διαχρονικότητα –εξέλιξη ελληνικής γλώσσας.
- Διερεύνηση πολυσημίας λέξεων συγχρονικά και διαχρονικά > ιστορική διάσταση και κοινωνική λειτουργία της γλώσσας.
- Διερεύνηση κατασκευαστικών δομών των λέξεων : ΜΕΤΑΠΤΩΣΕΙΣ- ΔΑΣΥΝΣΗ...
- Οι μαθητές να παράγουν λέξεις, να διερευνούν λεξικά: έντυπα, ηλεκτρονικά, να παίζουν παιχνίδια με λέξεις να λύνουν, να φτιάχνουν σταυρόλεξα...

Βασικές μεταπτωτικές βαθμίδες της λέξης

- **Ετεροίωση:** τροπή του ε [: βασικού φωνήεντος της λέξης] σε ο. Παραδείγματα:
- Λέγ-ω > λόγ-ος > λογική..
- νέμω > νόμος > νόμιμος...
- μένω > μόνος > μοναχός, μονή, παραμονή, διαμονή...
- πλέ-ω > πλό-ος > πλους > πλοηγός

- . Έκταση [τροπή του βραχέος ε στο μακρό η]
- Παραδείγματα;
- ποιέ-ω > ποιο- > ποιότητα (ετεροίωση) , αλλά και ποιη- > ποίηση : (έκταση)
- πλέ-ω > πλό-ος : ετεροίωση, αλλά και
- 3 Συνδυασμός ετεροίωσης και έκτασης πβ. : πλω-τός
- το πατερ- > ΝΕ η λ. πατέρας, στα ΑΕ το πατήρ [έκταση], αλλά και
- 3. Μηδενισμός του -ε : πβ. πατρ-ικός :

- **ΕΠΙΠΛΕΟΝ : ΣΥΝΘΕΣΗ**
- αξιοποιούμε τα **επιθήματα** και δημιουργούμε παράγωγες λέξεις:
 - νόμος > νομ-ικός // νόμ-ιμος
 - λόγος > λογ-ικός // λόγ-ια // λόγ-ιος //
 - μόνος > μον-αχός > μον-αχ-ικός // μονή
 - πατέρας > πατρ-ικός // πατρ-ίδα //
- Και τις δυνατότητες της σύνθεσης: **προθήματα και δευτέρα/ πρώτα συνθετικά** και δημιουργούμε παραγόμενες λέξεις:
 - Φιλόλογος// παράνομος// αποπλέω/ ευπατρίδης/ αποποιούμαι/ σύλλογος, διάλογος, παράλογος...
- **ΣΗΜΕΙΩΣΗ:** Παραγόμενη είναι μια λέξη που κατασκευάζεται με βάση άλλη λέξη με την εφαρμογή κλιτικής κατάληξης, επιθήματος, προθήματος, συνθετικού α' ή β'.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ/ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΒΑΛΛΩ- ΕΚΒΑΛΛΩ

- **ΒΑΛΛΩ[>νε. ΒΑΖΩ]**
- <βαλῶ: ρίχνω, εξακοντίζω, κτυπώ κάτι από απόσταση .-βάλλομαι: χτυπιέμαι. Μεταπτωτικές βαθμίδες του βαλλω: **βελ-** >**βολ-**, **βλ-**, **βαλ-** **βλη-**
- **Παράγωγα:**
- **βαλλισμός Στρατιωτικό λεξιλόγιο. :** η τέχνη της εξακόντισης βλημάτων
- **βαλλιστικός- βαλλιστική:** η επιστήμη που μελετά το βαλλισμό.
- **βελ-** >**βέλος** [το]: η σαΐτα του τόξου, όπλο σχήματος μικρού ακοντίου> **Στρατ.:** βελοειδής: αυτός που μοιάζει με βέλος , βελοθήκη< βέλος +θήκη, >.
- **Βελόνι**> βελόνα (=σιδερένιο τμήμα με αιχμηρό άκρο // όργανο ραψίματος)> **βελονίζω**, βελονιάζω,(περνάω βελόνες// οι αγρότες βελονιάζουν τα καπνά)
- **βελονωτός** (ο όμοιος με βελόνα) Ιατρική. **Βελονισμός:** αρχαία κινεζική θεραπευτική και αναισθητική μέθοδος, κατά την οποία εμπνέγονται βελόνες σε διάφορα μέρη του σώματος.
- **.βλήμα:** ό,τι ρίχνεται εναντίον κάποιου, >βλητικός. **Αστρονομία . Η Βλητική:** η επιστήμη που μελετά τις κινήσεις των σωμάτων που ρίχνονται στο διάστημα> βλημένος : αυτός που έχει χτυπηθεί
- **βολή**[η] : το ρίξιμο, >βόλι [το]= σφαίρα όπλου
- **βολίδα:** σφαίρα , αλλά και: **Φυσ.** Βολίδα: όργανο για τη βυθομέτρηση της θάλασσας> **βολίζω:** ρίχνω τη βολίδα για βυθομέτρηση. **Αστρον:** βολίδα: ουράνιο σώμα, είδος διάττοντος αστέρος.
- Κλπ.....

Με βάση τις λέξεις που δημιουργούν οι ίδιοι οι μαθητές δημιουργούμε θεματικό λεξιλόγιο:

- Τέτοιες θεματικές ενότητες θα μπορούσαν να είναι:
- Πολιτική και κοινωνική ζωή
- Θρησκεία
- Θάλασσα και ναυτική ορολογία
- Καλές τέχνες – πολιτισμός
- Εργασία
- Καθημερινό λεξιλόγιο - Οικογενειακή ζωή
- Μαθηματικά
- Ιατρική – βιολογία
- Γεωργία
- Φυσική και φυσικά φαινόμενα
- Ιστορία
- Παιδεία - εκπαίδευση

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΑΣΕΙΑΣ

- Η δασεία είναι υπαρκτή και στη ΝΕ. Ίχνη της προφοράς με δάσυνση διασώζονται:
- Πβ: κάθοδος < κατά + οδός # καταναγκασμός <κατά = ανάγκη.
- Δείχνουμε:
- π β φ // p - ph
- Κ γ χ // k - kh
- Τ δ θ // t - th : το h είναι ένδειξη δασείας : // HOMER, HELEN, THEMISTOCLES, HERODOTES, RHODES (το ρ είναι δασύ σύμφωνο).
- >> όταν το ψιλό συναντάται με δασεία, τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύ σύμφωνο.

- Παραδείγματα:
- Επὶ + οδός = ἐφοδος
- Ὑπὸ + ἡλιος = υφήλιος
- Κακῶς + ἔξη = καχεξία (Ο μελ. του ἔχω = ἔξω)
- Κατὰ + ημέρα = καθημερινός
- Σε αντιπαραβολή με:
- Κατὰ + εργάζομαι = κατεργάζομαι
- Επὶ + ελαύνω = ἐπέλαση
- Ὑπὸ + ἀρχω = υπάρχω
- Ὑπὸ + αρχηγός = υπαρχηγός

Ασκήσεις εμπέδωσης :

- Να αναλύσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα μέρη τους και να βάλετε πνεύμα στα β' συνθετικά: καταναγκασμός, επέρχομαι, καθέλκυση, καθιερώνω, αφιερώνω, κάτεργο, κατεργασία.
- Να δημιουργήσετε σύνθετα με α' συνθετικό τις προθέσεις: κατά, επί, υπό, αντι- και β' συνθετικό τις λέξεις : υπολοχαγός, Έλληνας, έρχομαι, ερωτώ, υγεία, αγωνιστής

Διδασκαλία της Γραμματικής

- Α. καλλιέργεια γραμματισμών
- Β. Έμφαση στην αναγνώριση όχι στην παραγωγή τύπων. Παραδείγματα. Έστω: Διδασκαλία της προσωπικής αντωνυμίας: *εγώ-σύ*:
 1. Οι μαθητές εντοπίζουν στο κείμενο αναφοράς τους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας και τους τοποθετούν στην κατάλληλη πτώση σε πίνακα που έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός.
 - Γίνεται λόγος για τη λειτουργία κάθε πτώσης και το ρόλο της στη συγκεκριμένη πρόταση με το συγκεκριμένο προτασιακό περιβάλλον.
 - Συμπληρώνουν τις άλλες πτώσεις./ Γράφουν τους αντίστοιχους τύπους στη ΝΕ
 - Σημειώνουν τις διαφορές τους -και άρα τη σημασία τους στη ΝΕ. Προσοχή χρειάζεται στη δοτική: ο τύπος *μοι* μπορεί να μεταφερθεί ως «σ' εμένα, με μένα, για μένα»: επισήμανση της χρήσης και της λειτουργίας των προθέσεων και του εμπρόθετου προσδιορισμού που έχει αντικαταστήσει στη ΝΕ τη δοτική πτώση.

- **Δυνατή Άσκηση:** μαθητές από άλλα θρησκευτικά δόγματα καλούνται να αναφέρουν δικές τους προσευχές και να εντοπίσουν σε αυτές τη σχέση του εαυτού/προσώπου που επικαλείται το θείο και να ερμηνεύσουν τη λειτουργία των προσωπικών αντωνυμιών σε αυτές.
- Λ.χ. Πώς τοποθετούνται σε σχέση με το θείο: στο εγώ / στο εμείς/ στο εσύ/ στο εσείς/ στο άλλος/ άλλοι; Πώς ερμηνεύουν οι ίδιοι αυτό το γεγονός;

ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ: Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ (Ειδικά για την τάξη αυτή η ποσότητα της ύλης πρέπει να συνδεθεί και με την κατά μία ώρα μείωση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών)

- **Γραμματική:**
- - τόνοι, πνεύματα, προσωδία. Βασικοί κανόνες τονισμού
- - μέρη του λόγου. Παρεπόμενα των πτωτικών
- - ονόματα β΄ κλίσης σε -ος, -ον
- - θηλυκά α΄ κλίσης σε -α, -η
- - παρεπόμενα του ρήματος
- - η προσωπική και η δεικτική αντωνυμία
- - η οριστική ενεστώτα του *ειμί*
- - όλοι οι χρόνοι Οριστικής βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής
- - αρσενικά α΄ κλίσης σε -ης και -ας
- - όλοι οι χρόνοι στην Οριστική των βαρύτονων ρημάτων παθητικής φωνής
- - κλίση δευτερόκλιτων επιθέτων

Α΄ Γυμνασίου: ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

- **Εισαγωγή στις βασικές συντακτικές κατηγορίες:**
- - με βάση το ρήμα γίνεται λόγος για Υποκείμενο, Αντικείμενο, Κατηγορούμενο
- - προσδιορίζονται τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους
- - σύνταξη απλών προτάσεων βάσει του σχήματος: Υ-Ρ /Α, / Κ
- - χωρισμός απλών περιόδων ή ημιπεριόδων και επισήμανση της κύριας πρότασης σε σχέση με την αντίστοιχη διεργασία στα ΝΕ
- - ενεργητική παθητική σύνταξη: μετατροπή με χρήση του ενεστώτα
- - επιθετικοί προσδιορισμοί
- - πρώτη αναφορά στη λειτουργία επιρρηματικών προσδιορισμών

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- **Γραμματική :**
- - ουσιαστικά γ' κλίσης που απαντούν στα κείμενα
- - προθέσεις και σύνδεσμοι (: αναφορά και αναγνώριση)
- - αντωνυμίες (ερωτηματική και αόριστη): *τις, τις- τι*
- - επίθετα γ' κλίσης (τα συχνότερα συναντώμενα: *σε -ης -ης -ες*)
- - τα ανώμαλα επίθετα *μέγας* και *πολύς*
- - το ρήμα *εμι* στον ενεστώτα στην υποτακτική, ευκτική, προστακτική
- - βαρύτονα ρήματα σε όλους τους χρόνους και σε όλες τις εγκλίσεις (πλην οριστικής), ενεργητικής και μέσης φωνής. Βασική παράμετρος: η διδασκαλία των εγκλίσεων θα γίνει σε συνάρτηση με τη συντακτική τους λειτουργία
- **Διδασκαλία συντακτικών φαινομένων:**
- - ονοματικοί προσδιορισμοί, ομοιόπτωτοι (πλήρης αναγνώριση) και ετερόπτωτοι (ως προς τη λειτουργία τους συνολικά)
- - αντικείμενο (μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα)
- - διδασκαλία της σύνταξης του απαρεμφάτου: ταυτοπροσωπία-ετεροπροσωπία
- - διδασκαλία αναφορικής μετοχής και από τα είδη της επιρρηματικής μετοχής αναφορά μόνο στην τροπική, αιτιολογική, χρονική
- - πλήρης διδασκαλία παθητικής σύνταξης - Ποιητικό αίτιο
- - παρατακτική σύνδεση προτάσεων: διδασκαλία των συνδέσμων (ή της έλλειψής τους) που δημιουργούν παρατακτική σύνδεση προτάσεων.

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

-
- **Γραμματική**
-
- - συνηρημένα ρήματα: παραγωγή μόνο όσων τύπων επιβιώνουν στην ΚΝΕ γλώσσα.
- - αόριστος β΄
- - παθητικός μέλλοντας και αόριστος
- - μέλλοντας και αόριστος υγρόληκτων και ενρινόληκτων ρημάτων
- - βασικά ουσιαστικά και επίθετα γ΄ κλίσης που επιβιώνουν στην ΚΝΕ
- **Διδασκαλία λοιπών φαινομένων της σύνταξης:**
- Με ομόκεντρους κύκλους αναφορά στα φαινόμενα που διδάχτηκαν στις 2 προηγούμενες τάξεις και επιπλέον:
- - απρόσωπη σύνταξη
- - επιρρηματικοί προσδιορισμοί
- - υποτακτική σύνδεση προτάσεων: δευτερεύουσες προτάσεις

Η αξιολόγηση του μαθητή

- Νοείται σε διάφορες φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας με διαφορετικούς σκοπούς και με διαφορετικά επίπεδα απαιτήσεων, ανάλογα με την εκάστοτε τάξη και τους μαθητές.
- Ενδιαφέρει η εκφορά συνολικής κρίσης για το βαθμό επίτευξης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων, σχετιζόμενων άμεσα με τον κάθε μαθητή ξεχωριστά.
- Όχι ένας και μόνο τρόπος αξιολόγησης. Συνεξετάζονται: α. οι παραδοσιακές μορφές καθημερινών εργασιών, τα τεστ και τα διαγωνίσματα (στα πλαίσια της **ατομικής αξιολόγησης**)
- **Β. ομαδική αξιολόγηση** με ανάθεση ομαδικών ελκυστικών δραστηριοτήτων, με συγκέντρωση και επεξεργασία υλικού και εκπόνηση συνθετικών εργασιών κυρίως διαθεματικού τύπου. Επιλέγονται, επομένως, **ο φάκελος των γλωσσών (portfolio), η αξιολόγηση μέσω σχεδίων εργασίας (project), η αυτοαξιολόγηση και ετεροαξιολόγηση** από τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριες.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας

- ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΑΜΕ στην οικοδόμηση ενός σχολείου με προοπτική
- Και να κάναμε το στόχο μας κατανοητό: να δημιουργήσουμε ΑΠ για την ΑΕΓ για παιδιά που θα αγαπήσουν την ελληνική γλώσσα στην ολότητα της και θα μάθουν να τη χρησιμοποιούν σωστά, αξιοποιώντας κάθε της δυνατότητα....